

УДК 338.49

Трофименко О.О.
кандидат економічних наук,
завідувач кафедри економіки підприємства
Міжнародного університету фінансів

ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ

INCREASING OF THE INNOVATIVE ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES USING THE ENERGY COMPONENT

АНОТАЦІЯ

Досліджено передумови інноваційної активності підприємства. Визначено скориговані обсяги реалізованої промислової продукції відносно індексів інфляції. Представлено графічну візуалізацію динаміки показників інноваційної активності за напрямом придбання машин та обладнання, обсягу реалізованої промислової продукції та виробленої електроенергії. Проаналізовано основні чинники зростання обсягу промислової продукції та інноваційної активності підприємств.

Ключові слова: інноваційна активність, реалізована продукція, підприємства, енергетична складова, інновації.

АННОТАЦИЯ

Исследованы предпосылки инновационной активности предприятия. Скорректированы объемы реализованной промышленной продукции относительно индексов инфляции. Представлена графическая визуализация динамики показателей инновационной активности по направлению покупки машин и оборудования, объема реализованной промышленной продукции и произведенной электроэнергии. Проанализированы основные факторы увеличения объема промышленной продукции и инновационной активности предприятий.

Ключевые слова: инновационная активность, реализованная продукция промышленности, энергетическая составляющая, инновации.

ANNOTATION

The prerequisites for innovative activity of the enterprise are investigated. Adjusted volume of industrial products for inflation rates is defined. Graphically visualization of the dynamics of innovation activity indicators in the direction of the acquisition of machinery and equipment, volume of industrial production and power generation are represented. The basic factors of growth of industrial production and innovation activity of enterprises are analyzed.

Keywords: innovative activity, products of the enterprises, energy component, innovation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні, у період високої економічної нестабільності особливої актуальності, набувають питання збереження прибутковості підприємств та пошуку напрямів підвищення ефективності бізнес-процесів підприємства для підвищення обсягу реалізованої продукції підприємств. Одним із основних факторів, який впливає на підвищення ефективності діяльності підприємства, є його інноваційна активність. Здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності промислового підприємства, спрямованої на оновлення виробництва на конкурентній основі, є важливою умовою для виходу з економічної кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної про-

блеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблематиці інноваційної активності промислових підприємств присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених: Н. Кондратьєв [1], І. Шумпетер [2], К. Фрімен [3], В.М. Геєць [4], С.В. Войтко [5; 6], Л.Г. Смоляр [7; 8], І.Л. Федулова [9] та ін. На державному рівні основні питання інвестиційно-інноваційної діяльності розглянуто у таких законах: «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про науково-технічну інформацію», а також закони «Про інноваційну діяльність», «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків», «Про державні цільові програми», «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про інвестиційну діяльність», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» та в інших нормативно-правових актах.

Проте деякі питання залишаються не висвітленими, зокрема оцінювання впливу інноваційної активності на зростання обсягів виробництва промислової продукції підприємства з врахуванням енергетичної складової, що надасть можливість розробити подальші рекомендації щодо майбутнього розвитку вітчизняних промислових підприємств.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних чинників впливу на інноваційну активність промислових підприємств та визначення основних закономірностей зростання обсягу реалізованої продукції промислового підприємства на основі оцінювання впливу енергетичної складової.

Виклад основного матеріалу дослідження із обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Важливим показником результативності діяльності промислового підприємства є зростання обсягів реалізованої промислової продукції. Тому для дослідження обрали показники

динаміки обсягів реалізованої промислової продукції, виробленої електроенергії, інноваційної активності за напрямом придбання машин та обладнання, індекси інфляції, питомої ваги підприємств, що займаються інноваціями.

Згідно з Методологічними положеннями з розрахунку індексу нових замовлень у виробничій промисловості [10], обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) – обсяг реалізації від промислової діяльності, який визначають за ціною продажу відвантаженої за межі підприємства готової продукції (товарів, послуг), що зазначена в оформлених як підстава для розрахунку з покупцями (замовниками) документах (уключаючи продукцію (товари, послуги) за бартерним контрактом), за винятком непрямих податків (податку на додану вартість, акцизного збору тощо).

Згідно з визначенням Європейської Комісії та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), інноваційна активність – це сукупність всіх наукових, технологічних, організаційних, фінансових та комерційних заходів, які фактично призводять або мають на меті впровадження інновацій [11, с. 18]. Інноваційна активність суб'єкта господарювання визначається його спрямованістю на реалізацію стратегічних цілей розвитку в умовах ринкової конкуренції з метою забезпечення стійкості функціонування підприємства та його успішності у довгостроковій перспективі [12, с. 135]. Саме тому важливим є визначення чинників, які впливають на зростання інноваційної активності підприємства, а отже, на його стратегічний розвиток.

Для об'єктивності дослідження скоригували дані щодо обсягів реалізованої продукції [13] на індекси інфляції [14] та привели дані до цін 2013 року (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги реалізованої промислової продукції та індекси інфляції у 2001–2013 рр.

Роки	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг), млн грн	Індекси інфляції	Обсяг реалізованої продукції приведений до цін 2013 р., млрд грн
2001	210842,7	106,1	574,6
2002	229634,4	99,4	629,6
2003	289117,3	108,2	732,6
2004	400757,1	112,3	904,2
2005	468562,6	110,3	958,5
2006	551729	111,6	1011,3
2007	717076,7	116,6	1127,3
2008	917035,5	122,3	1178,7
2009	806550,6	112,3	923,2
2010	1065850,5	109,1	1118,2
2011	1331887,6	104,6	1335,9
2012	1400680,2	99,8	1407,7
2013	1354130,1	100,5	1354,1

Отримані дані зіставили графічно з показниками виробництва електроенергії (рис. 1) та інноваційної активності підприємств за напрямом придбання машин та обладнання (рис. 2) у 2001–2013 рр.

Так, на рисунку 1 спостерігаємо динамічні зміни обсягу реалізованої промислової продукції та виробництва електроенергії. З 2001 р. до 2007 р. відбувається поступове зростання виробництва електроенергії зі 173 до 196,3 млрд кВт·год, що супроводжується зростанням обсягу реалізованої промислової продукції з 574,6 до 1127,3 млрд грн. З 2008 р. до 2009 р. відбувається спад виробництва електроенергії з 192,6 до 173,6 млрд кВт·год та зниження обсягу реалізованої промислової продукції з 1178,7 до 923,2 млрд грн. З 2009 р. до 2012 р. – піднесення виробництва електроенергії до рекордних 200 кВт·год та обсягу реалізованої промислової продукції до 1407,7 млрд грн. У 2013 році було вироблено електроенергії на 3% менше, ніж у попередньому році, та майже на 4% менше обсягу реалізованої промислової продукції.



Рис. 1. Графічна візуалізація динаміки показників обсягу реалізованої промислової продукції та виробленої електроенергії

Зниження виробництва електроенергії у 2007–2009 рр. та обсягу реалізованої продукції у 2009 р. пояснюється кризовими явищами в економіці. У зв'язку з глобальною фінансовою кризою у 2008–2009 рр. скорочувалося виробництво та споживання у країні. В Україні скоротилося споживання продукції енергетичної сфери енергомісткими галузями. За оцінкою МВФ, обчислений у доларах ВВП України за 2009 рік скоротився на 35,6% (179,6 млрд дол. 2008 проти 115,7 млрд дол. 2009-го). Щодо зниження обраних показників у 2013 р., то це пояснюється політичною, і, як наслідок, економічною нестабільністю в країні.

Таким чином, на рисунку 1 можна побачити ознаки прямої пропорційної залежності обсягу реалізованої промислової продукції підприємствами від виробництва електроенергії в країні.

Можна стверджувати, що кількість виробленої електроенергії – це важливий чинник зростання обсягу виробленої та реалізованої промислової продукції підприємств. А оскільки вироблена електроенергія – це вся електроенергія, вироблена на теплових, гідравлічних і атомних електростанціях, геотермальними, геліотермальними та утилізаційними установками та іншими нетрадиційними джерелами, то важливо диверсифікувати джерела отримання енергії для нарощення енергетичних потужностей в Україні, що у свою чергу потребує впровадження технологічних інновацій в енергетичному секторі.

Ще одним важливим чинником зростання обсягу промислової продукції є інноваційна активність підприємств, зокрема за напрямом придбання машин та обладнання.

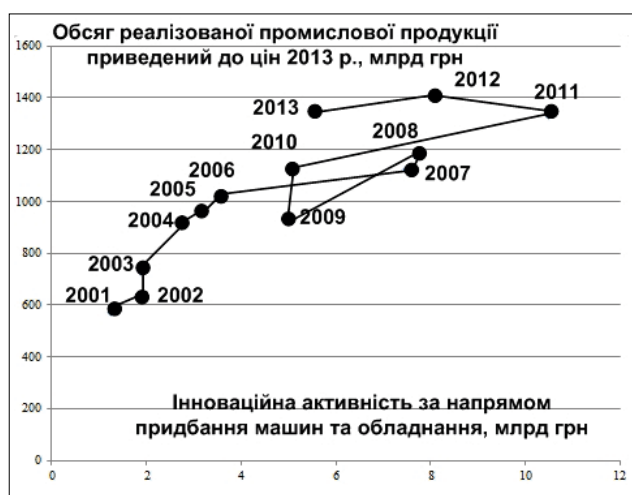


Рис. 2. Графічна візуалізація динаміки показників обсягів реалізованої промислової продукції та інноваційної активності

Так, на рисунку 2 спостерігається зростання інноваційної активності за напрямом придбання машин та обладнання з 1,2 млрд грн у 2001 році до 7,7 млрд грн у 2008 р. При цьому в 2007 р. порівняно з 2006 р. інноваційна активність зросла більше ніж у 2 рази (115%) – з 3,5 млрд грн до 7,5 млрд грн, що свідчить про швидке зростання. Можливо, це пов'язано з початком світової фінансової кризи, яка розпочалася в США. Підприємства України проявили високу інноваційну активність за напрямом придбання машин та обладнання для того, щоб у подальшому збільшувати обсяги виробництва та максимізувати прибуток. У 2009 р. у зв'язку з фінансовою кризою спостерігається спад інноваційної активності, а в 2010–2011 рр. – зростання. Найбільший показник інноваційної активності за досліджуваний період був у 2011 р. – 10,5 млрд грн. У цілому з рисунка 2 видно ознаки прямо пропорційної залежності інноваційної активності за напрямом придбання машин та обладнання та обсягу реалізованої продукції промисловості.

Важливим показником інноваційної активності є питома вага підприємств, що займалися інноваціями (рис. 3).

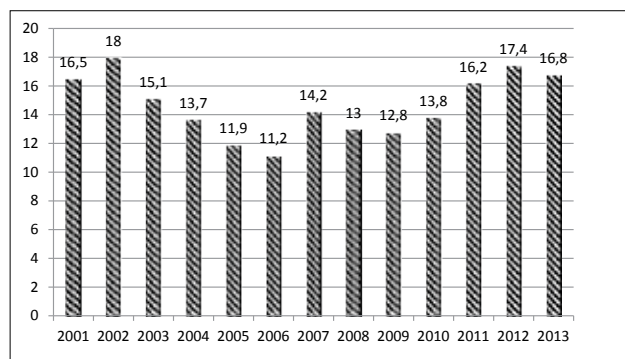


Рис. 3. Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, % [13]

З рисунка 3 видно, що мінімальна кількість підприємств, що займалися інноваціями спостерігалася у 2006 р. З 2009 р. до 2012 р. відбувається зростання частки підприємств, що займалися інноваціями, що свідчить про позитивну динаміку інноваційної активності підприємств.

Висновки. З проведеного дослідження динаміки деяких макроекономічних показників визначили прямо пропорційну залежність між обсягами реалізованої промислової продукції та виробництвом електроенергії, а також інноваційною активністю за напрямом придбання машин та обладнання. Також важливим чинником зростання виробництва електроенергії є впровадження інновацій в енергетичному секторі для диверсифікації джерел отримання електроенергії. Отже, зростання інноваційної активності підприємств є важливою умовою для економічного зростання в країні. Розвитку інноваційної активності має сприяти міжнародне співробітництво та державна підтримка. Подальші дослідження у даному напрямі мають бути спрямовані на дослідження основних напрямів підвищення рівня інноваційної активності підприємств в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Kondratiev N. D. The long wave cyclec / Transl. by G. Daniels; Introduction by J.M. Snyder. – N. Y., 1984. v.
2. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер ; [пер. с нем.]. – М. : Прогресс, 1982. – 453 с.
3. Freeman C. The Economics of Industrial Innovation 3rd Edition Paperback / Chris Freeman, Luc Soete. – Cambridge, Massachusetts : MIT Press, 1997 – 256 p.
4. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України : монографія / В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
5. Войтко С.В. Управління розвитком наукомістких виробництв : монографія / С.В. Войтко. – К. : ВПІ «Політехніка», 2012. – 280 с.
6. Войтко С.В. Компаративний та динамічний аналіз іннова-

- ційного розвитку України, країн «великої сімки» та нових індустріальних країн / С.В. Войтко // Економічний вісник Національного технічного університету України. – 2013. – № 10. – С. 68-74.
7. Смоляр Л.Г. Упровадження продуктивних інновацій на вітчизняних промислових підприємствах / Л.Г. Смоляр, М.Д. Коцюба // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – № 10. – С. 14-17.
 8. Смоляр Л.Г. Управління бізнес-процесами у сфері технологічних інновацій на підприємстві [Електронний ресурс] / Л.Г. Смоляр, Л.А. Здрілюк // Ефективна економіка. – 2013. – № 12. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2599>.
 9. Федулова Л.І. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Л.І. Федулова, В.П. Александрова, Ю.М. Бажал, М.С. Данько, І.С. Кузнецова ; В.о. НАН України. Ін-т економіки та прогнозування ; За ред. Л.І. Федулова. – К. : Основа, 2005. – 550 с.
 10. Про затвердження Методологічних положень з розрахунку індексу нових замовлень у переробній промисловості [Електронний ресурс] : Наказ державного комітету статистики України від 26.01.2011 р. № 16. – Режим доступу : http://ukrstat.org/metod_polog/metod_doc/2011/16/metod.htm.
 11. Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) and Statistical Office of the European Communities (Eurostat). The measurement of scientific and technological activities: guidelines for collecting and interpreting innovation data: Oslo manual, Third Edition, Paris. – 2005. – 166 p.
 12. Тарасенко О., Королько О.М., Белявська К.С. Оцінка інноваційної активності підприємства в системі стратегічного управління // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9(99). – С. 133-141.
 13. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
 14. Зведена таблиця індексів інфляції [Електронний ресурс] : Інформаційно-аналітичний центр «Ліга». – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SH000042.html.